

ODLAZAK GOSPODARA SRPSKE EKONOMIJE

Odlaskom sa vlasti srpskog ministra finansija i privrede Mlađana Dinkića i Ujedinjenih regiona Srbije (URS), karijera ovog političara, koji je poslednjih 13 godina bio u svakoj vladi, stavljena je na najteže iskušenje. Da li ovo znači Dinkićev politički kraj, kako procenjuje većina analitičara i njegovih političkih protivnika, ili će nova, opoziciona, uloga za ovog veštog političara biti «novi početak», kako sam najavljuje, saznaćemo brzo.

Srpska javnost je za Dinkića čula 1995. godine kada se proslavio knjigom «Ekonomija destrukcije» u kojoj je opisao ekonomsku politiku Slobodana Miloševića (predsednik Srbije u periodu 1989 – 2000. godine). Posle velikog uspeha knjige i popularnosti koju mu je donela, dve godine kasnije, mladi asistent na Ekonomskom fakultetu, Mlađan Dinkić postaje koordinator ekonomske grupe G17 koju su činili ugledni ekonomisti kao Ljubomir Madažar, Boško Živković, Veselin Vukotić, Branko Milanović, Mirosljub Labus, Ivan Vujačić, Srba Antić... Dinkićev stručni autoritet među njima je bio najmanji ali je imao ideju da ih okupi, snagu i energiju da ih organizuje i promovise u javnosti. To je jedna od najboljih Dinkićevih odlika koja će ga karakterisati tokom narednih decenija u politici. Ruku na srce, ovde se može videti još jedna Dinkićeva osobina a to je da ne trpi bilo kakvu političku i stručnu konkurenciju jer danas niko od osnivača G17 nije aktivno sa njim u politici. Zato je G17 Plus (politička stranka nastala 2002. godine iz nevladine ekspertske organizacije G17 koja se 2012. godine utopila u Ujedinjene regione Srbije), koja je svoj napredak i opstanak dugovala njegovoj energiji, radu i viziji, bila istovremeno ograničena i limitirana Dinkićevom samoživošću i željom da nema konkurenciju. Tako je jedna velika ideja završila kao mala politička stranka.

Dinkić je shvatio da srpski birači ne veruju političarima pa je odlučio da uđe u politiku – kao ekspert. G17 je bila nevladina organizacija sa širokom mrežom poverenika i odbora širom Srbije kojoj nije bilo teško 2002. godine da se formalno transformiše u političku stranku. Kroz letnje škole ekonomske politike pronalazio je mlade i stručne ljude širom Srbije i regiona zapadnog Balkana a mnogi od njih su bili ili su danas na važnim funkcijama u privredi i ekonomiji pa čak i premijeri svojih zemalja. Odluka da se u politiku uđe kao ekspert bila je sjajan Dinkićev potez kojim je pokazao da ume da pronađe prazan prostor u politici. To je još jedna njegova vrlina koja će mu omogućiti dug politički život. Dinkić je do dolaska na vlast u jesen 2000. godine bio veoma popularan. Bio je čak u užem krugu favorita za kandidata Demokratske opozicije Srbije (DOS) za predsednika na izborima 2000. godine u slučaju da je Vojislav Koštunica (predsednik SR Jugoslavije, zajedničke države Srbije i Crne Gore u periodu 2000 – 2003. godina i premijer Srbije u periodu 2004 – 2008. godina) odbio kandidaturu.

Posle petooktobarskih promena, Dinkić postaje guverner Narodne banke Jugoslavije čime je počela njegova državna karijera u kojoj je na raznim ministarskim i potpredsedničkim položajima u Vladi narednih 13 godina skoro potpuno kontrolisao javne finansije, bankarski sistem i privredu.

Imao je hrabrosti da sprovodi nepopularne mere kao uvođenje poreza na dodatnu vrednost i fiskalnih kasa, reforma Poreske uprave i gašenje državnih banaka. Njegovu karijeru su obeležile i kontradikcije poput osnivanja Nacionalne štedionice, otpuštanje zaposlenih u Narodnoj banci, obećanje o hiljadu evra besplatnih akcija, ulaganja u skijališta, potraga za novcem bivšeg predsednika Slobodana Miloševića na Kipru, investicija Fijata u Zastavu i javno optuživanje za kriminal privrednika Mileta Dračića i bivšeg ministra odbrane Prvoslava Davinića koji su potom oslobođeni na sudu. Imao je i politički hrabre činove kao kada je u proleće 2008. godine, posle odluke Koštuničine vlade da zaoštri odnose sa zapadnim zemljama zbog priznanja Kosova, javno saopštio «da neće da učestvuje u kolektivnom ludilu». Brzo je prošao put od popularnog nezavisnog ekonomiste u kome ljudi vide spas do nepopularnog političara koga su građani, sa pravom ili ne, optuživali za loš standard, teško stanje u privredi i finasijama i neispunjena obećanja o boljem životu.

Nije prezao da državnu funkciju koristi u politici. Takvu “partizanštinu” (izraz pravnika i državnika Slobodana Jovanovića za korišćenje države u partijske svrhe) doveo je do savršenstva. Svaka državna institucija, agencija ili lokalna samouprava koju je kontrolisao bila je u funkciji njegove stranke. Dok su drugim strankama potrebne godine da izvrše izmene u resorima koje kontrolišu, Dinkić to obavi u roku od mesec dana. Veoma vodi računa da njegovi stranački funkcioneri i aktivisti budu angažovani od strane državnih institucija i javnih preduzeća koje kontrolišu njegova stranka i po tome je zaista jedinstven na političkoj sceni Srbije. Krajem 2007. godine, predložio je Zakon o pravu na besplatne akcije i novčanu naknadu da bi već u januaru naredne godine, tokom predsedničkih izbora, na osnovu njega obećao građanima da će dobiti po hiljadu evra na ime besplatnih akcija. Njegovo pismo biračima, sa obaveštenjem da su dobili besplatne akcije na memorandumu Ministarstva, poslato na nekoliko miliona adresa, donelo je pobjedu bivšem predsedniku Borisu Tadiću (predsednik Srbije i tada vladajuće Demokratske stranke u periodu 2004 – 2012) na veoma dramatičnim izborima na kojima je gubio posle prvog kruga. Posle parlamentarnih izbora 2008. godine tražio da vodi resor regionalnog razvoja kako bi preko njega stvorio zakonski okvir za finansiranje regionalne politike. Tako je državnim sredstvima stvorio uslove za politički čin - utapanje nepopularnog G17 Plus u novu stranku, Ujedinjene regione Srbije. Potpisivanjem ugovora o ulaganju Fijata doneo je pobjedu Demokratskoj stranci (DS), sa kojom je bio u koaliciji, na majskim izborima 2012. godine. Bio je optuživan da koristi svoju poziciju da investicije usmeri u opštine u kojima je njegova stranka na vlasti. Jedna takva situacija u vezi sa preseljenjem slovenačke fabrike Gorenje iz Valjeva u Zaječar, u kome je Dinkićeva stranka držala vlast, dovela do sukoba sa bivšim premijerom Mirkom Cvetkovićem (predsednik Vlade koju je kontrolisala Demokratska stranka u periodu 2008 – 2012. godine) što je bio uvod za njegovo prvo izbacivanje iz Vlade u martu 2011. godine.

Svestan svoje nepopularnosti, znao je da može da opstane u politici samo ako rešava probleme pa su rad i efikasnost postali njegov zaštitni znak. Uspevao je da na svakim izborima, bez obzira na izborne prognoze, uđe u parlament i postane deo nove vlade. To je imalo cenu jer trud i novac koji je uloženi u jedno poslaničko mesto Dinkićeve stranke bio je nesrazmerno veliki u odnosu na konkurenciju. Kada je politička korist u pitanju nikada nije mario za troškove. Pokušao da pronade novu politiku osnivanjem stranke koja bi promovisala ravnomerni regionalni razvoj. Ovo je bio odličan potez ali sa sistemskom greškom jer je novoj stranci trebao i novi lider. Zato je Dinkićeva politika regionalizma doživela fijasko bez obzira što ova ideja ima veoma mnogo pristalica.

Bez nove politike ostali su mu samo rad i efikasnost. Te osobine mogu da produže politički vek ali ne i da zamene političku ideju.

Nije uspeo da od svoje stranke napravi snažnu i popularnu političku organizaciju što bi mu dalo pravo na veliko učešće u vlasti. Do kontrole javnih finansija i privrede dolazio je svojom pregovaračkom veštinom i koristeći okolnosti u kojima je bio potreban za većinu. Velike političke stranke ne mogu da prihvate da mali koalicioni partner sam kontroliše javne finansije. Zato je imao sukob sa Zoranom Đinđićem (prvi demokratski premijer posle oktobarskih promena u Srbiji u periodu 2000- 2003. godina ubijen u atentatu 12. marta 2003. godine) 2002. godine a potom i sa Demokratskom strankom 2011. godine kao i sada sa Ivicom Dačićem. Mogao je da izabere i lakši politički put i izbegne negativne kampanje da je učešće u vlasti smanjio srazmerno izbornom rezultatu. To se nije desilo jer je suprotno njegovom vrelom političkom temperamentu koji je njegova velika prednost ali i ograničavajući faktor.

Kakva je Dinkićeve politička budućnost? On je već najavio da se vraća u parlament kao što je uradio 2011. godine kada je, slično kao ovih dana, dobio otkaz u Vladi. Pre dve godine je njegova prva izjava po povratku u skupštinske klupe bila "da se Vlada odvojila od naroda" i da je "preko parlamenta treba podsetiti ko ju je birao". Ipak, situacija u kojoj se nalazio tada bitno je različita od današnje. Pre dve godine, njegova stranka je ostala u Vladi, imao je svoje ministre i uticaj a redovni izbori su se održavali za godinu dana. Danas to nije slučaj.

Dinkićevo odlazak iz vlasti više će potresti opoziciju nego vladu. Vlada, koja će formalno sada imati manje poslanika, biće homogenija a opozicija, koja će sada biti brojnija, nestabilnija. Dinkić veoma dobro zna da mu za opstanak u politici treba veliki čin a to može da bude samo mesto lidera opozicije za koje ga čeka borba sa predsednikom demokrata Đilasom. Da bi preuzeo liderstvo, Dinkić će morati da bude veoma oštra opozicija kako bi svaki napad na sebe u budućnosti mogao da prikaže kao politički akt. Njegova kritika će biti usmerena lično ka premijeru Dačiću ali će to biti posredno napad na čitavu Vladu. Takva Dinkićeve pozicija nateraće Demokratsku stranku da bude radikalnija. Radikalizacija opozicije mogla bi posredno da učvrsti savez naprednjaka i socijalista koji bi mogao da preraste u strateško partnerstvo. U tom slučaju gubitnici su i Dinkić, i Đilas jer njihova politička želja je da posle sledećih izbora budu deo vlasti kao manjinski partner SNS.

Jednostavno, Dinkić će se nadati da se ponovi situacija iz leta 2003. godine kada je objavivši aferu Bodrum srušio demokratsku vladu premijera Zorana Živkovića (premijer Srbije 2003. godine posle ubistva premijera Đinđića). Ipak, tada su mu i okolnosti išle na ruku jer je Živkovićeve vlada bila nepopularna a Dinkić je imao dogovor sa tada najvećom strankom u Srbiji – Demokratskom strankom Srbije (DSS). U drugim slučajevima u kojima je ulazio u sukobe da vladajućim strankama nikada nije bio sam. Kada je 2006. godine podneo ostavku u Vladi Vojislava Koštunice imao je dogovor sa Demokratskom strankom (DS) Borisa Tadića koja je tada bila najjača stranka u zemlji. Napuštanje vlade 2011. godine i sukob sa DS nisu ga mnogo zabrinuli jer zemlja bila samo na godinu dana do izbora i imao je kontakte sa nadolazećom snagom u srpskoj politici, danas vladajućom Srpskom naprednom strankom (SNS). Danas je potpuno sam, laka je meta za napad političkih protivnika i ima konkurenciju na svakom koraku od vlasti do opozicije.

INTERNATIONAL COMMUNICATIONS PARTNERS

NEDELJNE ANALIZE I PROGNOZE

Ako želi da posle narednih izbora bude ponovo u vlasti, Dinkić će morati da izazove njen pad napadajući predsednika Vlade i lidera Socijalističke partije Srbije (SPS) Ivicu Dačića kao i da ima veći rejting od sada najveće opozicione stranke – Demokratske stranke. Dinkićeva politička budućnost dakle ne zavisi samo od rezultata rada Vlade već od toga da li će na narednim izborima njegova stranka, bez državne infrastrukture, oslabljena odlascima mnogih kadrova, bez svežih političkih ideja i sa liderom koji je nepopularan, uspeti da ostvari dobar izborni rezultat. Za razliku od 2003, 2006 i 2011. godine sada je potpuno sam, bez saveznika a protiv popularne vlade. Zato je to veoma težak, skoro nemoguć zadatak čak i za veštog političara kakav je Mlađan Dinkić.